

Motion till riksdagen 2005/06:K4

av Carl B Hamilton (fp)
med anledning av framst. 2005/06:RS3

Riksdagen i en ny tid

Sammanfattning

Det har länge funnits kritik mot EU-frågornas hantering i riksdagen. I botten ligger missnöje med den större frågan om EU-medlemskapets demokratiska förankring i Sverige. Med beaktande av den kritik som denna motion innehåller av Riksdagskommitténs betänkande, samt de förslag till ändringar och förtydliganden som krävs, finns förutsättningar för att EU-frågornas demokratiska förankring i Sverige och riksdagen skulle kunna bli mer genuina och inte som med Riksdagskommitténs (RDK) betänkande huvudsakligen kosmetiska.

RDK frågar sig konstigt nog aldrig varför ledamöter och utskott inte redan idag sysslar mer med EU-frågor. Det finns ingenting i nuvarande regler som hindrar dem. Hade RDK ställt sig den grundläggande frågan hade kommittén funnit att en huvudanledning är brist på tid hos ledamöterna. RDK:s oförmåga att med konkreta förslag välja bort andra arbetsuppgifter och prioritera utrymme för EU-frågorna i riksdagen är min allvarligaste kritik.

På något egendomligt sätt undviker RDK dessutom den helt grundläggande frågan om inflytandet för riksdagen *ökar* eller *minskar* som ett resultat av de av RDK föreslagna förändringarna. Riksdagens kontrollerande relation till regeringen är bortglömd och fokus ligger på riksdagens interna värld, rutiner och revir. Detta är inte acceptabelt. Riksdagens ställning gentemot regeringen kan nämligen komma att försvagas med det upplägg som RDK föreslår.

RDK har arbetat med en delvis felaktig och ofullständig verklighetsuppfattning när det gäller EU-frågornas karaktär, och hur EU, regering och riksdag idag arbetar med dessa frågor. Detta har lett kommittén till att lägga förslag som paradoxalt nog kan försvaga riksdagens samlade inflytande över EU-frågorna.

De av RDK uppfunna begreppen sam- och beslutsamråd kan inte fungera i verkligheten eftersom varken regering eller riksdag i förväg, dvs. inför ett ministerrådsmöte, kan veta säkert om det blir vad RDK skulle kalla ett "sakministerråd" eller "beslutsministerråd". Begreppen har skapat en allvarlig oklarhet om vad som ligger i begreppet "beslut", och därmed för arbetsfördelningen i riksdagen. Den oklarheten måste elimineras, och det gäller även i 6 § i förslaget till lagtext.

Fel! Okänt namn på

Begreppet ”beslut” vid ministerrådens möten bör definieras tydligt och klart som innefattande alla ministerrådsbeslut i *hela den beslutsskapande fasen* i EU. Det bör klargöras att *alla faktiska beslut* som tas under den *beslutsskapande fasen* kan bli föremål för utskottens ”överläggningar” med regeringen, och att dessa faktiska beslut måste få acceptans i EU-nämnden inför ministerrådsmöten.

Mitt förslag är att fackutskottet antingen föreslår ett kort och koncist ”ja” till den av regeringen föreslagna svenska positionen, eller – om utskottet säger ”nej”, eller det vill göra ett kompletterande medskick – formulerar en kort yttrandetext om detta på två till fyra rader, som är av rekommenderande karaktär och omedelbart justeras i utskottet. Texten sänds till EU-nämnden och läggs dessutom ut på utskottets hemsida för allmänhet och för regering (sic!) att läsa. Texten bör ses som utskottets oförbindliga rekommendation inför EU-nämndens ställningstagande och ger dessutom regeringen en chans att eventuellt modifiera sig inför samrådet i EUN.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att anta förslaget i motionen om ändring av riksdagsordningen.
2. Riksdagen beslutar att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för utskottens arbete med EU-frågor.
3. Riksdagen beslutar att godkänna de i motionen föreslagna riktlinjerna för EU-nämndens arbete.

Inledning

Det har länge funnits kritik mot EU-frågornas hantering i riksdagen. I botten ligger missnöje med den större frågan om EU-medlemskapets demokratiska förankring i Sverige. En reform av riksdagsarbetet kan inte ensam lösa den frågan, naturligtvis, men skulle kunna vara ett viktigt steg på vägen.

En berättigad kritik går ut på att riksdagen och medborgarnas valda ombud är för litet involverade i EU-arbetet både här hemma och i EU. Alltför få i riksdagen har idag insyn och överblick beträffande EU-frågorna, och för mycket makt koncentreras till regeringen. Ledamöterna i riksdagens fackutskott har för litet engagemang och inflytande i EU-frågor. Ledamöterna i riksdagens EU-nämnd (EUN) – å andra sidan – anses ha för mycket att säga till om, och en för stor arbetsbörda.

Samtidigt är det nödvändigt att regeringen *i förväg* kontrollerar att det finns stöd i riksdagen för överenskommelser som binder Sverige och som regeringen kan komma att ingå vid ministerrådsmöten i EU. Detta är viktigt också för regeringssidan eftersom en stark nationell förankring stärker Sveri-

ges förhandlingsposition i EU-samarbetet. Denna i-förväg-kontroll sker idag i EUN.

Under perioden 1995–2006 har Sverige dessutom haft en minoritetsregering, och en sådan kan råka ut för underkännande och i sista hand en misstroendeförklaring om den skulle ingå en överenskommelse i EU som saknar parlamentariskt stöd hemma i riksdagen.

Detta har varit utgångsläget för Riksdagskommittén (RDK) när den har utarbetat förslag till nya regler för EU-frågornas hantering i riksdagen. Trots förslag om bl.a. riksdagsbevakning av fler EU-dokument och möten, måste man dessvärre konstatera att RDK har missat chansen till ett genuint demokratiskt genombrott för EU-frågorna i riksdagen, trots att kommittén har bestått av riksdagens verkliga tungviktare, nämligen talman Björn von Sydow och partiernas gruppleddare. Det mesta kommer att förbli vid det gamla. Jag vill lyfta fram flera brister i förslaget ”Riksdagen i en ny tid” (2005/06:RS3) och komma med ett antal förslag.

Låt mig dock först notera förbättringar, t.ex. att riksdagen inte enbart skall fokusera på EU:s ministerrådsmöten, utan även rådsarbetsgrupper och arbetet i medlemsstaternas ambassadörers återkommande möten (Coreper), och i Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP). Dessa nya uppgifter, liksom ökat utskottsarbete med nya typer av EU-dokument, kan dock inte i praktiken förverkligas om inte andra arbetsuppgifter samtidigt gallras bort.

Ökat EU-engagemang kräver ökat utrymme genom att annat tas bort

RDK frågar sig konstigt nog aldrig varför ledamöter och utskott inte redan idag sysslar mer med EU-frågor. Det finns ingenting i nuvarande regler eller författningar som hindrar dem. Hade RDK ställt sig den frågan hade kommittén funnit att en huvudanledning är brist på tid hos ledamöterna. De arbetsuppgifter som tillkom genom EU-medlemskapet 1995, och andra nya uppgifter därtill, har bara adderats till redan ackumulerade arbetsuppgifter.

Eftersom arbetsbelastningen i riksdagen redan är tung och arbetsformerna delvis föråldrade kan inga goda intentioner eller författningsändringar i världen ”ytterligare [öka] riksdagens och de enskilda ledamöternas engagemang i [EU-]frågorna” och trovärdigt leda fram till ”att samtliga riksdagsledamöter [skall] involveras” (RDK, s. 2). Skall RDK:s förslag bli mer än en reform på pappret måste några av nuvarande arbetsuppgifter lyftas bort.

RDK:s oförmåga att i handling prioritera utrymme för EU-frågorna i riksdagen är min allvarigaste invändning. Kommittén har missat ett gyllene tillfälle att bl.a. med hänvisning till nya EU-ambitioner förverkliga flera av de redan övermogna reformkrav som RDK själv har identifierat bl.a. i avsnittet ”Motionsinstitutet” (5.3).

Fel! Okänt namn på

Motionsinstitutet bör reformeras

Motionsinstitutet och hanteringen av motionerna har kommit att utvecklas i felaktig riktning. Kombinationen av fri motionsrätt och behandlingstvång har lett till att alldeles för mycket resurser och tid ägnas åt motioner, inte minst mot bakgrund av att de allra flesta motionsyrkanden avslås. Utskotten bör således själva få avslå motioner.

Vidare ifrågasätter jag starkt att alla motioner ens behöver remitteras till utskott. Eftersom många motioner på ett uppenbart sätt endast har opinions-skapande syfte skulle de kunna dö direkt i kammaren. Konstitutionsutskottet (KU) bör skapa en sådan möjlighet i sitt betänkande.

Riksdagskommittén föreslår att motionsrätten på skrivelser och redogörelser begränsas. Detta är ett steg i rätt riktning men det är inte tillräckligt. KU bör därför i sin beredning av förslaget skapa möjlighet för utskotten att själva få avgöra om de vill avge något betänkande över skrivelser och redogörelser.

Utskotten ges av RDK möjlighet att avskriva de motioner som man inte hunnit behandla i slutet av mandatperioden – på våren vart fjärde år – men detta är alltså alldeles otillräckligt. Inte heller RDK:s skrivningar om förenklad motionshantering innebär någon reell förändring.

En genomtänkt EU-strategi behövs, men RDK bidrar inte till en sådan

För att öka EU-frågornas lockelse i riksdagen – liksom i samhället i övrigt – behövs en mer medveten politisk syn på EU, liksom Sveriges roll och uppgifter som EU-medlem. Detta bör vara en central uppgift för varje regering, och särskilt för en ny borgerlig sådan 2006. Detta skulle också passa väl in i förberedelserna inför det svenska EU-ordförandeskapet hösten 2009.

RDK bidrar dessvärre inte till att göra EU-frågorna mer populära bland riksdagsledamöter och väljare utan undergräver snarare en strategisk och mera medveten EU-integration av Sverige genom att genomgående inta en skeptisk attityd till det organ i riksdagen, EU-nämnden, som bevakar alla EU-frågor och som har en nästintill unik överblick över EU-samarbetet.

Uppgiften att kontrollera regeringen har dränkts i riksdagsinternt kompromissande

På något egendomligt sätt undviker RDK den grundläggande frågan om inflytandet för riksdagen ökar eller minskar som ett resultat av de föreslagna förändringarna. Riksdagens relation till regeringen är bortglömd och fokus ligger på riksdagens interna värld, rutiner och revir. Detta är inte acceptabelt. Det

Fel! Okänt namn på

handlar om utformningen av parlamentets kontroll på ett sedan 1995 stort, kontroversiellt och växande politikområde.

Betänkandet borde sålunda ha inletts med resonemang om riksdagens kontroll av EU-frågorna, om inte annat därför att kommittén då – i nästa steg – på ett korrekt sätt hade kommit in i de mera riksdagsinterna frågorna. Lösningen på de viktigare riksdagsinterna frågorna måste nämligen härledas från uppgiften för riksdagen att utföra kontroll av regeringens hantering av EU-frågorna på ett både korrekt och effektivt sätt.

Att döma av RDK:s betänkande är enda anledningen till att fler utskott och ledamöter skall involveras att detta har ett egenvärde: syftet är att ”öka riksdagens och de enskilda ledamöternas engagemang i [EU-]frågorna” och att ”samtliga riksdagsledamöter involveras” (bl.a. s. 37). Den risk som finns, men som aldrig nämns, med RDK:s fokus på ökat deltagande som egenvärde är att frågan om riksdagens ställning gentemot regeringen – och därmed riksdagens kontrollerande uppgift – glider ut ur synfältet. Och det är vad som skett!

Utrikesutskottet – i behandlingen av regeringens årliga skrivelse om EU till riksdagen –, konstitutionsutskottet – i sin subsidiaritetskontroll – och EU-nämnden – rådsmöten – kan alla tre sägas ha fått sig av RDK tilldelat ett övergripande ansvar för EU-frågor. Denna tredelning av ansvaret riskerar dock att leda till att riksdagens samlade kraft försvagas i enlighet med erfarenheten att ”allas ansvar blir ingens ansvar”. Gränsdragningen mellan (i) utrikesutskottet, konstitutionsutskottet och EUN, liksom (ii) gränsdragningen mellan å ena sidan utskotten och å andra sidan EUN, kommer att skapa fler problem än i dag.

Riksdagens ställning gentemot regeringen kan sålunda komma att försvagas med det upplägg som RDK föreslår. Fler ledamöter och utskott bör involveras, javisst, men det får inte ske till priset av att riksdagens ställning och kontroll av regeringen försvagas!

Felaktig verklighetsbeskrivning

RDK har arbetat med en delvis felaktig och ofullständig verklighetsuppfattning när det gäller EU-frågornas karaktär, och hur EU, regering och riksdag idag arbetar med dessa frågor. Detta har lett kommittén till att komma med förslag som paradoxalt nog försvagar riksdagens samlade inflytande över EU-frågorna.

Idag är regeringen skyldig både att informera riksdagen, och där få acceptans i EUN för Sveriges positioner i alla typer av frågor inför alla EU:s ministerrådsmöten.

Riksdagen och EUN har successivt sedan 1995 ökat sitt inflytande över regeringens hantering av EU-frågorna, delvis beroende på att dessa frågor blivit mindre EU-specifika till sin karaktär, men främst därför att vi har haft en minoritetsregering 1995–2006 som genom utveckling av praxis successivt fått dela med sig alltmera i beredningen av Sveriges EU-politik.

Fel! Okänt namn på

Inom EU har medlemsländernas makt vuxit på EU-kommissionens bekostnad, vilket återspeglas i en ökad betydelse för EU-toppmötena, statsministern och Statsrådsberedningen. I Sverige har EUN stått för en helhetssyn på EU-samarbetet. I regeringen har strävandena de senaste åren varit att ge Statsrådsberedningen en liknande överblick. Varje bedömning av riksdagens framtida arbete med EU-frågor måste begrunda och ta till sig denna utveckling. Den rimliga slutsatsen för riksdagens del – när regeringen i handling och organisation alltmera betonar vikten av en helhetssyn – är att bevara och utveckla de institutioner och mekanismer som ger denna överblick. Regeringskansliets tyngdpunktsförskjutningar och deras motiv förefaller RDK inte ha uppfattat.

Av RDK introduceras istället två helt nya begrepp i riksdagens EU-relation med regeringen, *saksamråd* och *beslutssamråd*. De två nya begreppen, och den distinktion de är tänkta att medverka till, är dessvärre en ren skrivbordsprodukt och leder till att kommittén hamnar fel i sitt tänkande. Introduktionen av de två begreppen förvirrar verklighetsbeskrivningen mer än de klargör. Begreppen bör skrotas, helt enkelt.

Exempel: En ofta förekommande punkt på ministerrådets dagordningar är ”riktlinjedebatt”. Då talar medlemsländerna om vad de anser i en viss fråga, men det behöver absolut inte vara fråga om att fatta några beslut, utan enbart att ländernas företrädare lyssnar till varandra, och ordförandeskapet och kommissionen antecknar flitigt vad representanterna för länderna säger. På grundval av en eller flera sådana riktlinjedebatter lägger ordförandelandet eller kommissionen efter en tids begrundande (månader eller år) fram kompromissförslag, som sedan förändras och preciseras i nästa mötesomgång, osv. En riktlinjedebatt kan också resultera i en politisk överenskommelse om det skulle visa sig att alla länderna faktiskt är överens. Alltså: vad Sverige säger i sitt inlägg i en riktlinjedebatt kan visa sig resultera i ett faktiskt *beslut* i ministerrådet. Detta är det kanske tydligaste, men alls inte enda, exemplet på när RDK:s uppdelning i ”saksamråd” och ”beslutssamråd” helt enkelt *inte kan fungera*.

Alltså: De av RDK uppfunna begreppen sam- och beslutssamråd kan inte fungera i verkligheten eftersom varken regering eller riksdag i förväg, dvs. inför ett ministerrådsmöte, kan veta säkert om det blir vad vi kan kalla ett ”sakministerråd” eller ”beslutsministerråd”.

Formerna för det nationella samrådet i Sverige mellan regering och riksdag måste sålunda på ett adekvat sätt vara härlett från EU-krav på medlemsländernas roll och agerande i EU:s beslutsprocesser.

I litteraturen om hur EU arbetar finns sedan länge etablerade begrepp för att beskriva EU:s beslutsprocesser, nämligen *decision shaping* (beslutsskapande) och *decision making* (beslutsfattande). Dessa två termer beskriver på ett bra sätt hur det går till. Även den del av processen som är beslutsskapande i ministerrådsmöten innehåller sålunda många viktiga *faktiska beslut*. En följd av flera sådana *faktiska beslut* leder sammantaget, och i en sista fas, till ett *formellt ministerrådsbeslut*.

Den praxis som under tio år har utvecklats med stöd i gällande reglering bör bevaras, därför att den fungerat väl – om än inte perfekt – men framför

allt därför att RDK:s förslag skulle innebära en klar försämring för riksdagens ställning och kontroll, jämfört med idag.

Kommitténs förslag innebär – för att ytterligare understryka min hållning – en olycklig begränsning av riksdagens och EU-nämndens verksamhet. Det är t.ex. angeläget att EU-nämnden kan få information och ev. samråda inför informella utrikesministermöten, s.k. Gymnich, och motsvarande informella rådsmöten för bl.a. finansministrarna. Med Riksdagskommitténs förslag till lagreglering försvinner dock dagens möjlighet. Därmed skulle riksdagens möjlighet till insyn och inflytande minska. Det kan knappast vara meningen.

Vidare finns det en stor risk att överläggningarna i utskotten inte kommer till stånd när de skulle kunna behövas. EU-nämnden sammanträder året runt utom i augusti och kring jul och mer än dubbelt så lång tid som utskotten. Är utskotten verkligen beredda att stå *stand-by* och sammanträda också under plenifri tid och sommaren? Den begränsning av samrådet i EU-nämnden som RDK föreslår följs inte åt av en motsvarande utökning av utskottens skyldighet att överlägga med regeringen.

Behandlingen av Europeiska rådets möten och regeringskonferenser (IGC)

I avsnitt 3.4 i kommitténs förslag behandlas Europeiska rådet och regeringskonferenser. Beträffande regeringskonferenser nämner kommittén endast överläggningar med berört utskott. Det är enligt min uppfattning viktigt att den goda praxis som utvecklats i riksdagen i samband med regeringskonferenserna behålls. Det innebär att diskussioner förs i utskotten, utskottsbetänkanden kan avges och regeringen samråder med EU-nämnden inför mötena i regeringskonferenserna. Ett bra exempel är hanteringen av det konstitutionella fördraget. Sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet (KUU) skrev ett betänkande om konventets förslag och gav utgångspunkterna för regeringens förhandlande. KUU framhöll att regeringen under regeringskonferensen skulle komma att regelbundet samråda med EU-nämnden. Genom samrådet i EU-nämnden skulle riksdagen ges insyn i förhandlingarna och regeringen kunna få accept för olika vägval under förhandlingarna. EU-nämnden följde sedan regeringskonferensen nära, t.ex. med telefonöverläggningar med företrädare för regeringen näst intill direkt från själva regeringskonferensen.

Erfarenheten från riksdagens engagemang i förhandlingarna om det konstitutionella fördraget, liksom tidigare regeringskonferenser som den som ledde fram till Amsterdamfördraget, visar att EU-nämnden har en central roll. På samma sätt som kommittén föreslår rörande Europeiska rådet bör regeringens skyldighet att samråda med nämnden regleras i riksdagsordningen. Regeringskonferenser äger ofta rum i samband med möten i Europeiska rådet, vilket är ytterligare ett skäl till att samrådet bör ske i EU-nämnden.

I alla EU:s medlemsländer finns parlamentsorgan av EUN:s karaktär, och det beror knappast på någon statsrättslig slump. Visserligen är det litet förvånande att RDK inget gott alls har att säga om riksdagens EUN, och RDK

Fel! Okänt namn på

upprepar gång på gång att EUN bör avlövas och vingklippas. Icke desto mindre har tydligen RDK under arbetets gång kommit till insikten att inte föreslå att nämnden läggs ned, och att arbetsuppgifter som definieras av Sveriges EU-medlemskap effektivast hanteras här i landet ungefär på samma sätt som parlament gör i andra medlemsländer med likartad politisk miljö, som Finland och Danmark.

Allvarlig oklarhet om vad som skall menas med ”beslut”

Det är från RDK:s sammanfattning och framåt oklart vad kommittén egentligen menar med det centrala begreppet ”beslut” när det gäller EU:s ministerråd. Inkluderar det, eller exkluderar det, alla de faktiska avgöranden som sker vid ministerrådsmötena i EU, oberoende av beteckning på mötesdagordningen? Frågan om vad som inkluderas/exkluderas i begreppet ”beslut” är inte enbart av akademiskt intresse därför – som framgår av tidigare avsnitt – att det i RDK:s förslag avgör kompetensfördelningen i riksdagen mellan utskotten och EUN, liksom hanteringen av väljarnas och regeringens berättigade krav på tydlighet, koordination och överblick beträffande riksdagens ställningstaganden i EU-frågor.

Det är varken i texten eller lagförslaget (RO 10 kap. 6 §) tydligt utsagt att det är ministerrådets alla avgöranden i hela kedjan av *beslutsskapande* som avses med ”beslut” i ministerrådet. RDK skriver t.ex. i sammanfattningen att ”samrådet i EU-nämnden [bör] fokusera på de frågor på rådets dagordning där beslut skall fattas” (s. 5). ”[EU-]nämndens roll koncentreras till det tillfälle när frågorna skall beslutas i ministerrådet” (s. 45). Syftar RDK här på alla *faktiska beslut* i ministerrådets beslutsskapande processer?

Ja, så kan RDK:s text tolkas, till skillnad mot en ”överläggning” (enligt 3 §) med regeringen i fackutskotten. Det gäller särskilt som RDK skriver: ”Den praxis som utvecklats när det gäller betydelsen av det samråd som sker i EU-nämnden *består*” (s. 45; kursivering tillagd). RDK ger som exempel att de avgöranden i EU:s ministerråd som EUN skall hantera ”kan avse en politisk överenskommelse eller antagande av en rapport eller av riktlinjer” (s. 48), och att ”*samtliga* beslut som skall fattas i [minister]rådet skall bli föremål för samråd i EU-nämnden” (s. 48, kursivering tillagd). Författningskommentaren är än tydligare: ”De beslut [där samrådsplikt i EUN gäller] är unionens rättsakter enligt artikel I-33 i [förslaget till] det nya fördraget: europeiska lagar, europeiska ramlagar, europeiska förordningar, europeiska beslut samt rekommendationer och yttranden. ... I den utsträckning ministerrådet fattar andra typer av beslut inbegrips även de” (s. 165).

Emot en sådan tolkning av RDK:s text står dock RDK:s ambition att förminska EUN: ”EU-nämnden får en mera begränsad roll” (s. 45), och ”Riksdagskommitténs förslag innebär en reell förändring för arbetet i utskotten och i EU-nämnden jämfört med gällande ordning” (s. 45), trots att det på annat ställe på samma sida tvärtom sägs att nuvarande ordning ”består” (se citat

ovan). Otydligheten i begreppet ”beslut” ställs på sin spets i författningskommentaren: ”[U]tskotten [ansvarar] för frågorna även om de behandlas på ministernivå *men utan att beslut fattas*” (s. 165, kursivering tillagd). Hur hanteras t.ex. strävan efter en politisk överenskommelse, eller ett inlägg i en riktlinjedebatt som övergår i en de facto-överenskommelse? Utskotten – skriver RDK – skall överlägga med regeringens företrädare i ”frågor som visserligen kommer upp på rådsmötena men som inte är avsedda för beslut [och] behandlas i kontakterna mellan utskott och regering och inte i EU-nämnden” (s. 47).

Men, vad gäller egentligen?

Begreppen och uppdelningen i ”saksamråd” och ”beslutssamråd” har skapat en allvarlig oklarhet om vad som ligger i begreppet ”beslut”, och därmed för arbetsfördelningen i riksdagen. Den oklarheten måste elimineras och det gäller även i 6 § i förslaget till lagtext.

Begreppet ”beslut” vid ministerrådets möten bör definieras tydligt och klart som innefattande alla ministerrådsbeslut i *hela den beslutsskapande fasen* i EU. Det bör klargöras att *alla faktiska beslut* som tas under den *beslutsskapande fasen* kan bli föremål för utskottens ”överläggningar” med regeringen, och att dessa faktiska beslut måste få acceptans i EU-nämnden inför ministerrådsmöten.

RDK:s skrivningar om saksamråd och beslutssamråd och om ”beslut” visar att begreppen förvirrar mer än de klargör. Det bästa vore att skrota de två förstnämnda helt och hållet.

Oklart hur utskotten skall säga sitt

Med ett upplägg där utskotten, som RDK föreslår, på ett formlöst sätt ”överlägger” med regeringen – t.ex. utan stenografiska uppteckningar av vad som sägs – blir riksdagens ställningstaganden lätt otydligare än med dagens rutiner i EUN. Vad sades och bestämdes egentligen i utskottet? Vad exakt svarade regeringsföreträdaren, och hur exakt formulerades frågan i utskottet?

Skall diskussionerna med politiska regeringsföreträdare i utskott sammanfattas av ordföranden? I så fall, hur omfattande bör en sådan sammanfattning vara, och hur bör den hanteras i nästa steg? Bör den enbart vara en protokollsanteckning av ja/nej till regeringens föreslagna förhandlingspositioner, som dessvärre kan vara vagt och öppet formulerade? Eller bör utskottet författa ett kort yttrande som ”medskick” till EUN?

I Finland har parlamentet goda erfarenheter av skriftliga yttranden från fackutskotten till EU-nämndens motsvarighet (Stora utskottet). Arbetet med skriftliga yttranden tar dock tid och resurser men eftersom det finländska parlamentet inte ägnar motioner samma resurser som den svenska riksdagen gör finns det utrymme för detta.

Frågan är viktig. Priset för ett ökat utskottsengagemang i EU-frågorna – om arbetsutrymme för detta skulle skapas – får inte bli ökad otydlighet, och att riksdagen backar tillbaka från nuvarande inflytande och kontroll av rege-

Fel! Okänt namn på

ringen. Frånvaron av stenografiska uppteckningar i utskottens ”överläggningar” med regeringen innebär en risk för tvister i senare led och t.ex. anmälningar till KU om vad som sades och avgjordes i utskotten. I slutändan av en sådan KU-process kan ord komma att stå mot ord, med frustration och ineffektivitet som följd. Varken riksdag eller regering är betjänt av en sådan ordning.

Mitt förslag är att fackutskottet antingen föreslår ett kort och koncist ”ja” till den föreslagna svenska positionen, eller – om utskottet säger ”nej”, eller det vill göra ett kompletterande medskick – formulerar en kort yttrandetext om detta på två till fyra rader, som är av rekommenderande karaktär och omedelbart justeras i utskottet. Texten sänds till EUN och läggs dessutom ut på utskottets hemsida för allmänhet och för regering (sic!) att läsa. Texten bör ses som utskottets oförbindliga rekommendation till EUN inför för EUN:s ställningstagande och ger dessutom regeringen en chans att reagera och eventuellt modifiera sig inför samrådet i EUN. Om det finns en minoritet som inte sympatiserar med utskottsmajoritetens text, kan den/de antingen också formulera en kort text, eller direkt till sina företrädare i EUN kommunicera sin rekommendation.

I praktiken kommer alla de fall när ett utskott säger ”nej”, eller vill modifiera regeringens position genom ett medskick, att i EUN leda till inlägg från partiföreträdare, eventuellt modifiering av ministern av förslaget till förhandlingsposition, och troligen gör EUN-ordföranden en särskilt noggrann kontroll av majoritetsförhållandena i nämnden.

Avslutning

Med dessa ändringar och förtydliganden skulle EU-frågornas demokratiska förankring i Sverige och riksdagen bli genuina och inte huvudsakligen kosmetiska.

Mina förslag i denna motion innebär att Riksdagskommitténs förslag till begränsning av EU-nämndens verksamhet avstyrks. Däremot bör som kommittén föreslår regeringens samråd med nämnden inför Europeiska rådet regleras i riksdagsordningen. Även samrådet i samband med regeringskonferenser bör regleras i riksdagsordningen.

Kommitténs förslag om reglering i riksdagsordningen om överläggningar i utskotten bör bifallas, men konstitutionsutskottet bör uttala som riktlinje det som anförs i denna motion om att utskotten bör meddela EU-nämnden sin inställning.

Mitt förslag till ändring av riksdagsordningen är således att Riksdagskommitténs förslag antas med följande ändring (nuvarande lydelse i vänsterspalten).

Fel! Okänt namn på

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som avses bli behandlade i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför beslut som regeringen bedömer som betydelsefulla och andra frågor som nämnden bestämmer.

6 §

Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet och i samband med regeringskonferenser inom Europeiska unionen.

Om minst fem av ledamöterna i EU-nämnden begär det, skall nämnden besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Nämnden får avslå en sådan begäran om den begärda åtgärden skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Nämnden skall i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Stockholm den 27 januari 2006

Carl B Hamilton (fp)